

ALEXANDRE DUMAS

TŘI MUŠKETÝŘI

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

„... Pane, mám rád lidi vašeho rázu a už vidím, že jestli se navzájem nezabijeme, bude mi později potěšením mítí vás za přítele. Ale vyčkejte těch pánů, prosím vás, času máme dost a bude to tak správnější. A hledíme, jeden už je, myslím, tu.“

A opravdu, na rohu ulice de Vaugirard se objevila postava Porthosova.

„Jakže?“ vzkřikl d'Artagnan, „vaším prvním svědkem je pan Porthos?“

„Ano, je vám to snad nemilé?“

„Ale kde, naprosto ne!“

„A tady je druhý.“

D'Artagnan se obrátil naznačeným směrem a poznal Aramise.

„Cože?“ zvolal ještě o stupeň udiveněji než prve, „a vaším druhým svědkem je pan Aramis?“

„Zajisté. Cožpak nevíte, že my nepodnikáme nic jeden bez druhého a že nám mezi mušketýry i v gardě, u dvora i ve městě říkají Athos, Porthos a Aramis čili tři nerozluční? Ovšem, vždyť vy přicházíte z Dax nebo z Pau...“

„Z Tarbes!“ pravil d'Artagnan.

„Je vám tedy dovoleno, abyste tu maličkost nevěděl,“ dodal Athos.

„Na mou víru,“ neudržel se d'Artagnan, „máte to krásná jména, pánové. A jestli se tahle příhoda rozkřikne, bude alespoň vidno, že vaše přátelství není založeno na rozdílných zálibách.“

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Začátek 1. dílu, kdy se d'Artagnan poprvé setkává se všemi třemi mušketýry najednou

- příběh se odehrává v letech 1625 až 1628, v době, kdy byla bašta francouzských protestantů La Rochelle obléhána královskými vojsky, která vedl kardinál Richelieu

- román je rozdělen na dva díly

Jednadvacetiletý Gaskoněc d'Artagnan odjíždí z domova do Paříže, kde se má otcovým jménem hlásit u pana de Tréville, kapitána králových mušketýrů. D'Artagnan cestou přenocuje v hostinci, kde mu neznámý cizinec ukradne doporučující dopis. Ráno d'Artagnan tohoto muže zahlédne, jak hovoří s krásnou dámou (v románu je označována jako mylady) projíždějící v kočáře. Když d'Artagnan dorazil do Paříže a šel se hlásit k panu de Tréville, setkal se s mušketéry Porthosem a Aramisem, kteří bavili všechny přítomné. V bytě pana de Tréville se d'Artagnan setkal se třetím z přátel, Athosem, jenž byl předchozí den raněn. Pan de Tréville žádá po d'Artagnanovi dopis, bez něj se ho zdráhá přijmout jako člena královské hlídky. Vyslechne si, co se po cestě d'Artagnanovi stalo, a ukáže se, že zná onoho neznámého cizince. Byl jím hrabě Rochefort. Cestou od pana de Tréville se d'Artagnanovi podaří postupně urazit všechny tři mušketéry. S každým z nich si domluví souboj na tentýž den, ovšem v jinou hodinu. Ve chvíli, kdy d'Artagnan dorazil na první souboj s Athosem, ukázali se i Porthos a Aramis. Brzy byli vyrušeni kardinálovými vojáky, které společnými silami porazili. Od té doby byli tři mušketýři a d'Artagnan přáteli, jejich heslem se stala věta *Jeden za všechny, všichni za jednoho*. Pan de Tréville se musí zodpovídat králi, proč jeho mušketýři napadli kardinálovu ženu. D'Artagnan je ale obdivován za svou statečnost a mládí. Rychle mezi mušketéry zapadl, vzájemně se zvali na návštěvy a půjčovali si peníze.

D'Artagnan bydlí v podnájmu u pana Bonacieuxe. Pan Bonacieux má velmi krásnou a o mnoho let mladší ženu, která byla v noci unesena. Podle popisu jí unesl tentýž muž, který d'Artagnana okradl, hrabě Rochefort. Paní Bonacieuxová pracovala jako komorná samotné královny, pravděpodobně znala všechna její tajemství, a právě proto byla unesena. D'Artagnan vyběhl cizince hledat, ale vrátil se s nepořízenou. Čtyři mušketýři dali hlavy dohromady a shodli se, že za únosem bude jistě stát královnina slabost pro Angličana, vévodu z Buckinghamu, o které se dověděl kardinál Richelieu.

Kardinál Richelieu a jeho pomocník, což je onen cizinec, který okradl d'Artagnana, hrabě Rochefort, chtějí královnu svými intrikami zničit. Zápornou postavou je také mylady, jejíž pravé jméno je po většinu románu neznámé a která kardinálovi tajně pomáhá.

Královna svému milenci vévodu Buckinghamovi věnovala 12 drahocenných přívěsků, které dostala od svého manžela, krále Jindřicha XIII. Kardinálovi špehové informovali kardinála, a ten doporučil králi, aby uspořádal ples a požádal svou ženu, ať se ozdobí přívěsky. Královna tuší, že tím bude prozrazena, ale její komorná Constance Bonacieuxová jí slíbí, že zařídí, aby se k ní šperk dostal zpět. Constance nejprve požádala o pomoc svého manžela, ten jí ale nechtěl vyhovět (slíbil totiž kardinálovi, že bude na svou ženu donášet). Úkolu se ujme d'Artagnan a s ním odjedou do Anglie i jeho tři přátelé a jejich sluhové. Do cíle dojde jen d'Artagnan, ostatní mušketýři byli po cestě raněni kardinálovými vojáky. Mylady se mezitím podařilo okrást hraběte z Buckinghamu o dva z přívěsků. Hrabě po poradě s d'Artagnanem nechá vyrobit nové a d'Artagnan rychle odjíždí zpátky do Francie, aby stihl přívěsky předat královně. Poté se vydává cestou, kterou jel, aby přivedl zpátky své přátele.

Védoda z Buckinghamu dává dohromady anglické vojáky, aby pomohl lidem v obléhané pevnosti La Rochelle. Mylady na příkaz kardinála Richelieu opouští Francii a jede zabránit anglickým vojskům ve vstupu do země. Aby měla volnou ruku, dostala od kardinála dokument, který ji opravňuje udělat cokoli ve prospěch Francie. Tento list jí sebere Athos, její bývalý manžel. Mylady je v Anglii zajata svým příbuzným, uvězněna na jeho sídle a hlídána mladým Feltonem. Mylady má asi 14 dní na to, aby uprchla, a brzy přijde na to, jak to provede. Zahraje na Feltona, že je obětí několika nedorozumění a že je ve skutečnosti je počestná. Felton se dá ošálit její krásou a pomůže jí k útěku. Na myladino přání dokonce Felton zabije vévodu z Buckinghamu, a tak je pevnost La Rochelle nakonec dobita.

Mylady se snaží pomstít d'Artagnanovi za překážky, které jí klade do cesty, a pokusí se ho otrávit. Šťastnou náhodou vypije otrávené víno někdo jiný. V klášteře, kde se mylady ukrývá, se setkává s novinčkou, v níž čtenář poznává Constance Bonacieuxovou. Ve chvíli, kdy do kláštera přijíždějí čtyři mušketýři, Constance strachy omdlévá, protože se domnívá, že se jedná o vojáky kardinála. Mylady jí dá napít otráveného nápoje, takže d'Artagnan může už jen přihlížet tomu, jak jeho milovaná Constance umírá. Čtyři mušketýři se rozhodnou vzít právo do svých rukou, nechají mylady popravít a její tělo vhodit do řeky.

V závěru románu je naznačen další osud všech hrdinů. Kardinál Richelieu uznal statečnost d'Artagnana a nechal ho povýšit na poručíka. Tři mušketýři – Athos, Porthos a Aramis – odcházejí z králových služeb na své statky.

- **téma a motiv**

téma: setkání tří mušketýřů a d'Artagnana
motivy: ulice, boj, přátelství

- **časoprostor**

prostor: v ulici, která sousedí s ulicí de Vaugirard; Paříž
čas: není určen; odpoledne, kdy se má d'Artagnan postupně utkat se třemi mušketýři

- **kompoziční výstavba**

Román je rozdělen do dvou dílů, díly se dále dělí na kapitoly.
Děj je vyprávěn chronologicky.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, historický dobrodružný román

- **vypravěč**

vševědoucí vypravěč v er-formě, který se místy obrací na čtenáře

- **postavy**

d'Artagnan – 20letý mladík z venkova (Gaskoněc), šlechtic, odhodlaný, statečný, odvážný, velmi dobrý šermíř, milenec paní Bonacieuxové

Athos – pravým jménem hrabě de la Fére, je asi o 10 let starší než ostatní, bývalý manžel mylady

Porthos – pravým jménem du Valon, silák, rád se předvádí

Aramis – pravým jménem d'Herblay, zbožný, stále uvažuje o kněžském životě

Planchet, Grimaud, Mousqueton, Bazin – sluhové čtyř mušketýrů, oddaní svým pánům, stateční, nezdrali by

Constance Bonacieuxová – manželka pana Bonacieuxe, krásná, mladá, komorná Anny Rakouské, milenka d'Artagnana; umírá otrávena jedem, který jí nalila mylady

kardinál Richelieu – skutečná historická postava (dále např. Ludvík XIII., jeho manželka Anna Rakouská, vévoda z Buckinghamu, kapitán de Tréville), krutý, intrikář

mylady de Winter – krásná asi pětadvacetiletá žena, plavé vlasy, hraběnka, bývalá manželka Athose, vražedkyně, podvodnice, má na rameni vypálené znamení lilie = symbol toho, že byla souzena

- **vyprávěcí způsoby**

přímá řeč – pronáší ji Athos a d'Artagnan

pásmo vypravěče

- **typy promluv**

dialog Athose a d'Artagnana

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

archaismus *míti*

řečnická otázka *Vaším prvním svědkem je pan Porthos?, A vaším druhým svědkem je pan Aramis?*

apoziopeze *Ovšem, vždyť vy přicházíte z Dax nebo z Pau...*

oslovení *Pane, mám rád lidi vašeho rázu., Máte to krásná jména, pánové.*

- mušketýři hovoří vznešeným jazykem, patří k vyšší společenské vrstvě

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

v úryvku se nevyskytují

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

- světová literatura 19. toletí

Alexandre Dumas starší (1802–1870)

- vlastním jménem Davy de la Pailleterie
- francouzský romanopisec a dramatik
- syn generála a černošky, otec A. Dumase mladšího (také spisovatel)
- pracoval jako písař, poté zkoušel psát básně a veselé hry se zpěvy
- psal nový druh prózy – román-fejeton, román tištěný na pokračování v novinách
- romány na pokračování psal ve spolupráci s historiky (= továrna na romány), historická pravdivost však ustupuje napínavosti děje
- celkem napsal asi 80 románů
- psaním vydělával velké sumy, kvůli nesprávným investicím byl ale stále na pokraji bankrotu

Jindřich III. a jeho dvůr – historická hra, první romantická hra uvedená na jeviště

Antony – hra ze současnosti

Tři mušketýři – román z roku 1844, odehrává se v 17. století

Tři mušketýři po dvaceti letech, Tři mušketýři ještě po deseti letech aneb Vikomt de Bragelonne – pokračování

Hrabě Monte Christo, Královnin náhrdelník, Černý tulipán – romány

- **literární / obecně kulturní kontext**

Romantismus

- od slova román = dobrodružný jako v románě
- vznikl v Anglii na počátku 19. stol., rozšířil se do celé Evropy, někde přetrval celou 1. pol. 19. stol.
- navazuje na tendence preromantismu, je reakcí na klasicismus
- nový způsob pohledu na svět – silně subjektivní a individualistický
- požaduje se tvůrčí svoboda, nezávislost, touha po harmonii s přírodou
- inspirace – gotika pro svou tajuplnost
- dominuje próza – povídky, novely, romány
- lyrika – intimní, reflexivní
- specifický žánr – byronská básnická povídka (poéma) = veršovaný lyrickoepický útvar, děj je prostoupen lyrickými prvky a popisy
- romantický hrdina: většinou myšlenkově totožný s autorem (= autobiografičnost)
- nikdo ho nechápe, je osamělý, je to silná individualita, touží po lásce, ale miluje nešťastně
- jeho život většinou končí tragicky, jeho původ je vždy opředen záhadou
- romantické prostředí: děj se odehrává ve výjimečném prostředí – tajemné, hrůzné (hrady, hřbitovy, sklepení, temné lesy, jezera)

Francie

Victor Hugo (1802–1885)

- nejslavnější osobnost francouzského romantismu
- 20 let byl ve vyhnanství na malém ostrově u Normandie
- napsal zde básnickou epiku *Legenda věků* (trojdílný básnický cyklus, zobrazuje vývoj lidstva, filozofický podtext)

Chrám matky boží v Paříži, Bídníci (Ubožáci) - romány

Stendhal (1783–1842)

- nejoblíbenější jsou 3 romány, slávu získaly až po Stendhalově smrti
- Červený a černý* – symbolický název, více vysvětlení, *Kartouza parmská, Lucien Leuwen*

Anglie

George Gordon Byron (1788–1824)

- jeden z největších evropských básníků vůbec
- pro jeho dílo je charakteristický osamocený boj za svobodu proti tyranům (tzv. byronismus)

Childe Haroldova pouť – moderní epos, má autobiografické rysy

- básnické povídky: *Džaur*, *Korzár*, *Lara* – hlavním hrdinou je revoltující člověk

Percy Bysshe Shelley (1792–1822)

- přítel Byrona, básník, zemřel utonutím, plavil se na lodi Ariel
 - zajímavost: jeho manželka, Mary Shelleyová, je autorkou *Frankensteina*
- Odpoutaný Prométheus* – dramatická báseň, utopie

Walter Scott (1771–1832)

- považován za zakladatele historické povídky a historického románu
- Waverly* – román o povstání v Irsku, romány *Rob Roy*, *Ivanhoe*, *Kenilworth*, *Piráti*

Rusko

Alexandr Sergejevič Puškin (1799–1837)

- básník, prozaik, autor divadelních her
- pocházel ze staré šlechtické rodiny
- vychován ruskou chůvou (díky ní získal vztah k ruskému prostředí)
- psal byronské povídky – v Rusku nazývány poémy

Kavkazský zajatec, *Měděný jezdec*, *Cikáni*, *Evžen Oněgin*

Michail Jurjevič Lermontov (1814–1841)

- básník, prozaik, dramatik
 - zemřel předčasně v souboji se spolužákem z kadetky
- Démon* – poema vydaná posmrtně, vychází z biblických a apokryfních legend o vzpouře a zavržení andělů + čerpá z gruzínského folkloru
- Hrdina naší doby* – filozofující román zobrazující život intelektuála ve 30. letech 19. stol.

Německo

Novalis (1772–1801)

- poznamenán smrtí své 13leté snoubenky Sophie a mladšího bratra, často motivy smrti
- Hymny noci* – sbírka básní

bratři Grimmové – Jacob (1785–1863) a Wilhelm (1786–1859)

- pohádkami se zabývali na odborné úrovni = vědecká folkloristika
- Pohádky pro děti a celou rodinu* – sbírka 200 pohádek